

PARTNERUP

Izvješće PARTNER UP projekta Nacionalna razina

Del. 2.2

Funded by
the European Union

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja su stavovi i mišljenja autora i ne moraju se podudarati sa stavovima i mišljenjima Europske unije ili Europske izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA). Ni Europska unija ni EACEA ne mogu se smatrati odgovornima za njih. [Broj projekta: 101087193]

Informacije o projektu

Kratica	PARTNER-UP
Naslov	Partnerstva i angažman dionika za oblike usavršavanja
Broj	101087193
Potprogram ili KA	ERASMUS-EDU-2022-PI-FORWARD-LOT3
Web stranica	https://partnerup-project.eu

Sažetak

Sljedeća nacionalna izvješća predstavljaju ishod početne analize dokumentacije koju su proveli projektni partneri u Hrvatskoj, Cipru, Grčkoj, Italiji, Latviji i Rumunjskoj s ciljem produblivanja stvarnog stanja u provedbi inicijative Oblici usavršavanja (Upskilling Pathways - UP) u svakoj zemlji partneru projekta te na razini EU-a.

Analiza je omogućila partnerima da istraže i razmijene znanja o nekoliko aspekata povezanih s UP inicijativom: zakonodavni kontekst i mjere, uspostavljene ključne mjere na lokaciji, ciljane skupine, glavni izazovi u dopiranju do ciljanih skupina, glavni izazovi u procjeni kompetencija, pružanje prilagođenog procesa učenja te vrednovanja i priznavanja stečenih vještina, akteri koji provode oblike usavršavanja (Upskilling Pathways), te uspostavljeni mehanizmi suradnje.

Analiza se temeljila na doprinosima dionika, pregledu aktualne literature i savjetovanju s nacionalnim/EU dokumentima o politikama učenja i obrazovanja odraslih te o oblicima usavršavanja (Upskilling pathways), koje je objavila Europska komisija ili su ih razradile europske mreže/udruge.

Ishodi analize poslužili su kao osnova za daljnji rad projekta.

Razvojni tim

Sylvia Liuti, Chiara Marchetta – FORMA.Azione srl

Mario Vučić, Sandra Petek, Mateja Mandić, Ana Tomljanović – Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih (ASOO)

Antonela Marjanušić, Tajana Marušić – Ustanova za obrazovanje odraslih Dante

Xanthia Aristidou – CARDET

Mariana Matache, Maria Patrascu, Marin Matache - Europsko udruženje za obrazovanje odraslih Rumunjska

Alexios Kokkos, Dimitrios Patronas - Helenska udruga za obrazovanje odraslih

SURADNICI: Asociatia Institutul Bucovina

Rujan 2023.

Sadržaj

1 Introduction	5
2 Analysis reports	7
Country Analysis - Cyprus	9
References	21

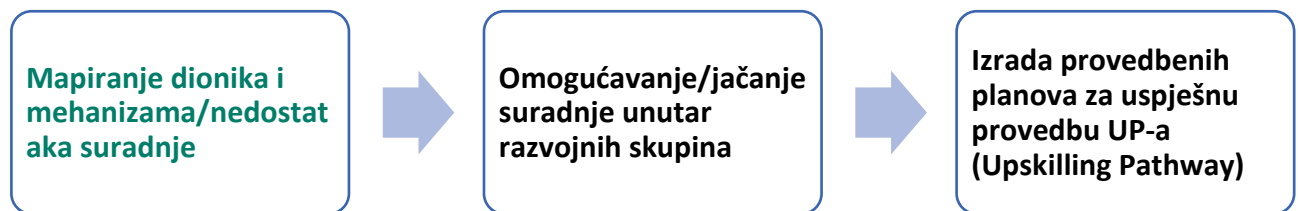
1 Uvod

Sljedeća nacionalna izvješća predstavljaju ishod početne analize koju su proveli projektni partneri u Hrvatskoj, Cipru, Grčkoj, Italiji, Latviji i Rumunjskoj s ciljem produblivanja stvarnog stanja u provedbi inicijative Oblici usavršavanja (Upskilling Pathways - UP) u svakoj zemlji partneru projekta te na razini EU-a.

Preciznije, analiza je bila namijenjena prikupljanju kvantitativnih i kvalitativnih podataka i informacija o:

- postojećim i nedostajućim dionicima,
- postojećim mehanizmima i strukturama suradnje,
- nedostacima u suradnji,
- dobrim praksama u vezi s provedbom oblika usavršavanja (Upskilling Pathways- UP) u zemljama Partner UP-a i na razini EU-a,

kako bi se **pružila osnova za politiku i praktični rad projekta.**

Proces analize omogućio je partnerima da istraže i razmijene znanje o nekoliko aspekata povezanih s inicijativom UP (Upskilling Pathway):

- analiziranje glavnih izazova u provedbi UP-a, s obzirom na definiranje prednosti i nedostataka u suradnji, utvrđivanje postojećih koordinacijskih struktura, nedostajućih dionika i kako je to utjecalo na redoviti proces provedbe;
- mapiranje i analiza popisa mogućih/korisnih dionika za uključivanje, kako bi se jasno stavila do znanja njihova dodana vrijednost i očekivani doprinos;
- definiranje načina na koji mogu dodatno omogućiti provedbu UP-a.

Kako bi se prikupili visokokvalitetni podaci, analiza se provodi prema dvije različite metodologije, a obje su usmjerene na definiranje nedostataka u suradnji i utvrđivanje mogućnosti za jačanje već uspostavljenih pozitivnih/smislenih odnosa te uključivanje i angažiranje dionika koji nedostaju i/ili novih dionika: **analiza i mapiranje dionika.**

Analiza je uglavnom bila namijenjena produblivanju stvarnog stanja u provedbi UP inicijative u svakoj zemlji projekta i na razini EU-a, istražujući:

- zakonodavni kontekst i mjere;
- ključne mjere na snazi;
- široke ciljne skupine;
- glavni izazovi u dopiranju do ciljnih skupina;
- glavni izazovi u procjeni vještina, pružanju prilagođenog učenja i vrednovanja te priznavanju stečenih vještina;
- akteri koji pružaju oblike usavršavanja;
- uspostavljen mehanizam suradnje.

Analiza se temeljila na pregledu aktualne literature i savjetovanju s nacionalnim/EU dokumentima o politikama učenja i obrazovanja odraslih te o oblicima usavršavanja (Upskilling pathways), koje je objavila Europska komisija ili su ih razradile europske mreže/udruge.

Mapiranje dionika razvijeno je na razini zemlje kroz različite aktivnosti:

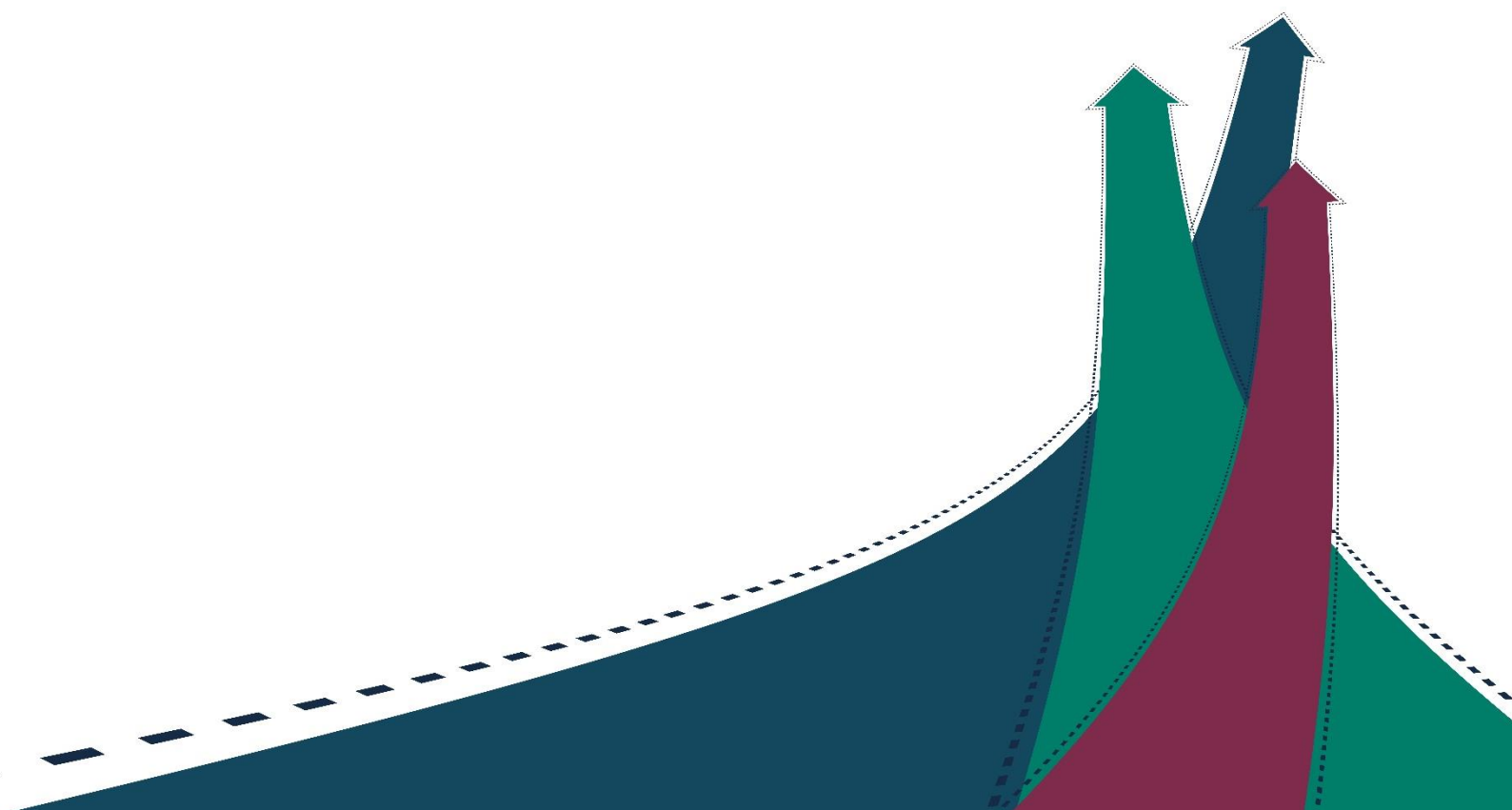
- **interno promišljanje** u partnerskoj organizaciji i/ili u nacionalnom projektom timu, razvijeno kolektivnom razradom ideja o specifičnim ključnim pitanjima, kako bi se podijelio zajednički pogled na glavne potrebe i ciljeve za razvoj suradnje s/među dionicima;
- **fokus grupe / intervjui** s nacionalnim dionicima prema zajedničkim Smjernicama, s glavnim ciljem da ih se usmjeri u samoprocjeni njihove uloge u oblicima usavršavanja, njihove relevantnosti i njihovog glavnog doprinosa.

Kao rezultat primijenjenih metodologija, partneri/nacionalni tim izradili su **Izvješće analize po zemlji i tablicu za mapiranje dionika**, kako slijedi.

2 Izvješća analize

Izvješće o analizama koje su provedene na odgovarajućoj nacionalnoj razini

**Analiza po zemlji
CIPAR**

Analiza zemlje - Cipar

Država	Cipar
Odgovorna (e) organizacija (e)	CARDET – Centar za unaprjeđenje istraživanja i razvoja u obrazovnoj tehnologiji

Oblici usavršavanja u svakoj zemlji: stanje u provedbi, glavne ciljne skupine, izazovi

Preporuka Vijeća o načinima usavršavanja: nove mogućnosti za odrasle pokrenuta je 2016. godine („Preporuka”) i revidirana 2020. godine u širem okviru Europskog programa vještina. Preporuka je politička inicijativa koja poziva države članice EU-a da razviju nacionalne strategije i politike za potporu usavršavanju i prekvalifikaciji, posebno za ranjive pojedince i pojedince s niskim kvalifikacijama. Cilj oblika usavršavanja (Upskilling Pathway) je osnažiti pojedince da se snalaze u prijelazima u svojoj karijeri, posebno u svjetlu tehnološkog napretka i rastućih zahtjeva za poslom, kroz pristup u tri koraka: procjena vještina, prilagođena ponuda za učenje i validacija i priznavanje. Ulaganjem u razvoj vještina, pojedinci mogu poboljšati svoju zapošljivost, povećati svoj potencijal zarade te se prilagoditi novim ulogama ili industrijama. Cipar, kao i mnoge druge države članice EU-a, mogu odabrati različite načine provedbe Preporuke, npr. kao dio postojećih strategija cjeloživotnog učenja koje koriste postojeću politiku i zakonodavstvo obrazovanja odraslih, kao zasebne pilot projekte ili kao dio širih programa usavršavanja (Europska komisija, 2019.).

Povijesno gledano, Cipar je počeo stavljati naglasak na obrazovanje odraslih i općenito razvijati svoj obrazovni sustav nakon neovisnosti od Britanskog carstva 1960. godine. Šezdesetih i sedamdesetih godina prošlog stoljeća proširile su se mogućnosti obrazovanja i usavršavanja odraslih, a vlada je, zajedno s raznim institucijama i organizacijama, uspostavila programe i inicijative za rješavanje potreba odraslih. Stvaranje Ciparskog centra za produktivnost 1973. godine imalo je za cilj poboljšanje produktivnosti i vještina radne snage kroz programe obuke i razvoja. Sveučilište na Cipru, osnovano 1989., bilo je prekretnica za obrazovni sustav na Cipru, pružajući mogućnosti visokog obrazovanja i za tradicionalne i za odrasle učenike. Članstvo Cipra u Europskoj uniji (2004.) dodatno je utjecalo na njegovo obrazovanje i usavršavanje odraslih, podržavajući projekte obrazovanja odraslih, promičući cjeloživotno učenje, razvoj vještina i zapošljivost.

U cilju rješavanja tih izazova, Cipar je nastavio s provedbom ciljeva politike i reformi. Prekretnica za sektor obrazovanja odraslih na Cipru bila je objava Nacionalne strategije cjeloživotnog učenja 2007. - 2013., s naglaskom na sljedeće stupove: a) promicanje pristupa sustavima obrazovanja i osposobljavanja i koherentne veze između obrazovanja i osposobljavanja i tržišta rada, b) pokretanje istraživanja o socioekonomskim ishodima cjeloživotnog učenja, c) poboljšanje infrastruktura za poboljšanje aktivnosti cjeloživotnog učenja i d) uspostava učinkovitih mehanizama upravljanja i alata u sustavima cjeloživotnog učenja.

Vijeće ministara 2012. godine uspostavilo je Ciparski kvalifikacijski okvir (CyQF) koji je usvojio 8 razina Europskog kvalifikacijskog okvira. CyQF uključuje sustav strukovnih kvalifikacija koji je

razvilo ciparsko tijelo za razvoj ljudskih potencijala (HRDA), omogućujući validaciju i usporedivost kvalifikacija učenika u različitim aktivnostima cjeloživotnog učenja (formalnim, neformalnim i informalnim). Stoga ovo usvajanje CyQF-a olakšava mobilnost učenika, istovremeno poboljšavajući osiguranje kvalitete programa i aktivnosti osposobljavanja (Cedefop, 2020a). Uspostavljeno je Nacionalno tijelo za kvalifikacije, koje vodi provedbu CyQF-a na operativnoj razini, dok je vijeće CyQF-a osnovano na savjetodavnoj razini, s ciljem podrške suradnji između dionika (Cedefop, 2020b). Vijeće Ciparskog kvalifikacijskog odbora (CyQF-a) posebno se usredotočuje na savjetovanje s dionicima o razvoju i provedbi CyQF-a, promicanju širenja CyQF-a i savjetovanju ciparskog Ministarstva obrazovanja, kulture i mladih.

Ministarstvo obrazovanja, kulture i mladih (MoESY) uspostavilo je puteve za odrasle do završetka srednjeg obrazovanja, odnosno osnovnog obrazovanja. Večernja gimnazija, Večernje tehničke škole i Novo moderno naukovanje (za mlađe uzraste) ilustrativni su primjeri ovih programa. Programe neformalnog obrazovanja provode i centri za obrazovanje odraslih MoESY koji nude različite tečajeve bez službene certifikacije. Državni instituti za daljnje obrazovanje također pružaju tečajeve kao što su IKT, knjigovodstvo, jezik. Potonji djeluju kao pripreme lekcije za procjene vanjskih dionika (na primjer IELTS ili IGCSE Cambridgea, ECDL ili ICT Europe za osobna računala i tako dalje.). Uprava za razvoj ljudskih potencijala (HRDA) imala je najveći utjecaj tijekom godina, provodeći nekoliko programa koji pomažu nezaposlenim osobama da se vrate u radnu snagu i pruže im mogućnosti za cjeloživotno učenje i razvoj. Subvencije poduzećima i poslodavcima za osposobljavanje novih i postojećih zaposlenika omogućuju provedbu tih programa. Više od 45.000 polaznika sudjelovalo je u aktivnostima cjeloživotnog učenja s utrošenih 15,7 milijuna eura u 2018. godini. Međutim, pripravnici i financiranje znatno su niži za one s većim potrebama (nezaposlene i neaktivne).

Ipak, unatoč razvoju različitih inicijativa u obrazovanju odraslih, Cipar još uvijek zaostaje u usporedbi s drugim državama članicama EU-a. Kao što je opisano u najnovijem izvješću Cedefopa za Cipar (2021.), Cipar se suočava s različitim izazovima u vezi s osnovnim vještinama učenika, digitalnom pismenošću i digitalnim vještinama odraslih, sudjelovanjem odraslih u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju te sudjelovanjem odraslih u aktivnostima cjeloživotnog učenja, koji su i dalje ispod prosjeka EU-a. Literatura u ciparskom kontekstu označava nedostatak tijela koje nadzire sve aktivnosti učenja odraslih i nepostojanje mehanizma praćenja i evaluacije aktivnosti na nacionalnoj razini za cjeloživotno učenje (Cedefop, 2020; CyLLIS, 2022). Osim toga, čini se da je sektor obrazovanja odraslih fragmentiran, s obzirom na nedostatak koherentnih procesa osiguranja. Nadalje, prijavljen je nedostatak suradnje između akademske zajednice, istraživanja i industrije kako bi se podržale vještine i zapošljivost novih diplomiranih studenata, dok postoji malo usluga profesionalnog usmjeravanja i savjetovanja za podršku mladima i odraslima s niskim kvalifikacijama.

Uvođenje Ciparske strategije cjeloživotnog učenja (2021.-2027.) (CyLLIS, 2022.) imalo je za cilj rješavanje tih nedostataka, težeći 'osigurati dugoročni strateški okvir za razvoj društva temeljenog na znanju, u kojem se svim građanima pružaju mogućnosti učenja, za razvoj znanja, vještina i stavova koji će olakšati njihov osobni i društveni rast, profesionalni napredak, socijalnu uključenost, otpornost i dobrobit.' (CyLLIS, 2022: 6)

Izvješće CyLLIS 2021. - 2027. (str. 6.) postavlja četiri strateška prioriteta i cilja koje treba ostvariti do 2027. godine: a) uspostaviti okvir za upravljanje, praćenje i evaluaciju, uključujući razvoj

akcijskih planova s jasno određenim ulogama i odgovornostima dionika; b) smanjiti nezaposlenost mladih i usavršavanje/prekvalifikaciju mladih i radne snage, pružajući mogućnosti učenja povezane s potrebama tržišta, istovremeno stavljajući naglasak na poboljšanje vještina odraslih s niskim kvalifikacijama; c) povećati sudjelovanje odraslih u cjeloživotnom učenju, pružanjem poticaja, uklanjanjem prepreka i jačanjem komunikacije; d) poboljšati profesionalnu praksu nastavnika i trenera odraslih, pružajući podršku nastavnicima svih razina obrazovanja kako bi se poboljšale vještine cjeloživotnog učenja. Općenito, CyLLIS ima za cilj stvoriti potrebne sinergije između različitih dionika uključenih u obrazovanje odraslih kako bi se pomoglo u provedbi strateških ciljeva. Akcijski plan prati CyLLIS, pružajući indikativne radnje i rokove za uključena tijela, kao i zajednički okvir za provedbu strategije. Ova unaprijeđenja još uvijek su u tijeku.

Suradnja dionika u UP-u: uspješni mehanizmi suradnje, nedostajući dionici i nedostaci u suradnji

Dionici koji sudjeluju u intervjuima i raspravama u fokusnim skupinama identificirali su neke uspješne mehanizme suradnje, ali i nekoliko nedostataka i izazova u provedbi oblika usavršavanja (Upskilling Pathways), kao i u obrazovanju odraslih u Republici Cipar. O njima se detaljno raspravlja u potkategorijama u nastavku.

1. Napredak u učenju odraslih i uspješni mehanizmi suradnje

Neki sudionici osvrnuli su se na napredak postignut u obrazovanju odraslih do sada na sličan način opisan u gore navedenom pregledu literature. Neki dionici također su se osvrnuli na uspješne mehanizme suradnje između različitih organizacija. Na primjer, HRDA vodi različite programe (uključujući programe za odrasle s niskim kvalifikacijama) u suradnji s Ministarstvom rada i socijalnog osiguranja, Centrom za produktivnost Cipra, različitim odjelima Ministarstva obrazovanja, sporta i mladih (MoESY-a), a neki od njih dovode do zapošljavanja ljudi u privatnim i javnim organizacijama. Isto tako, predstavnici Ministarstva obrazovanja, sporta i mladih istaknuli su napore u suradnji između različitih dionika tijekom procesa izrade Strategije cjeloživotnog učenja Cipra 2021. – 2027.

2. Izazovi i nedostaci

Dionici su pružili mnoštvo izazova i nedostataka u provedbi UP-a, kao i u obrazovanju odraslih općenito.

2.1. Nedostaci i izazovi u pružanju obrazovanja odraslih

2.1.1. Definicije i konceptualne zabune u obrazovanju odraslih

a. Definiranje obrazovanja odraslih

Dionici su primijetili konceptualnu konfuziju onoga što uključuje obrazovanje odraslih. Obrazovanje odraslih na Cipru, kao i diljem svijeta, obuhvaća formalno, neformalno i informalno učenje. Obrazovanje odraslih također može uključivati stjecanje osnovnih vještina pismenosti i računanja, stručno osposobljavanje, učenje jezika, tečajeve osobnog razvoja i kontinuirano

obrazovanje za profesionalno napredovanje. Svi ti različiti smjerovi i različiti formati obrazovanja odraslih dovode do nejasnoća o tome što se može smatrati obrazovanjem odraslih ili ne. Na primjer, sveučilišta (npr. Sveučilište Ciper) nude akademsko obrazovanje odraslima – studentima. Međutim, oni također mogu prepoznati kao akreditaciju, neformalno osposobljavanje primljeno izvan sveučilišta (npr. sudjelovanje na konferencijama i osposobljavanje). Međutim, to nije nešto što oni šire učenicima, jer radije sami sebi pružaju obrazovnu obuku. Neki dionici primijetili su da se konceptualna nejasnoća onoga što podrazumijeva obrazovanje odraslih odnosi i na izostanak suradnje između dionika (vidi relevantni pododjeljak u nastavku), zbog čega su neki sudionici to okarakterizirali kao „sustavno pitanje”.

Druga konceptualna konfuzija uključuje različite filozofske niti obrazovanja odraslih. Obrazovanje odraslih može obuhvaćati obrazovanje temeljeno na kompetencijama u obrazovanju odraslih (npr. vidi Chappell i sur., 2020.), koje je ukorijenjeno u filozofiji razvoja praktičnih vještina i znanja povezanih s poslom koji su izravno primjenjivi na radnom mjestu. Također može uključivati filozofiju učenja koja naglašava važnost učenja tijekom cijelog života pojedinca, s ciljem pružanja odraslima šireg skupa vještina koje omogućuju njihovo aktivno sudjelovanje u civilnom društvu (npr. vidi Aspin i Chapman, (2011) i Degener, 2001).

Kao što su sudionici primijetili, mnoštvo različitih smjerova i teorija o obrazovanju odraslih u određenoj mjeri pridonosi konfuziji onoga što obrazovanje odraslih uključuje u ciparskom kontekstu.

b. Definiranje odraslih osoba s niskim kvalifikacijama i promicanje relevantnih programa

Neki dionici - posebno oni koji su uključeni u pripremu materijala za obuku, organizaciju obuke i vođenje relevantnih projekata koje financira EU - stvorili su poteškoće u načinu predstavljanja i emitiranja tih obuka/projekata jer je pojam "niskokvalificirani odrasli" ponižavajući. Spomenuli su i izazov kako pozvati predavače da sudjeluju u magistarskim programima osposobljavanja posebno osmišljenim za 'niskokvalificirane odrasle osobe'. Osim ponižavajućih elemenata ovih pojmova, ti su dionici također spomenuli nejasnoću onoga što pojam "niskokvalificirani odrasli" obuhvaća: odnosi li se na osobe koje su završile do srednjeg obrazovanja? Ili se može odnositi i na ljude koji, unatoč tome što su u procesu završetka tercijarnog obrazovanja ili su ga tek završili, možda još uvijek nemaju osnovne numeričke, digitalne i pismene vještine.

c. Definiranje digitalnih vještina:

Neki dionici primijetili su nerazumijevanje onoga što digitalne vještine uključuju. Odnose li se na osnovne digitalne vještine, kao što su istraživanje informacija na internetu, komunikacija putem e-pošte, korištenje videopoziva, internetskih kalendara ili uključuju i tehničke digitalne vještine (kao što je učenje korištenja određenog softvera, korištenje internetskih bankarskih sustava)?

d. Definiranje „vještina” i „kompetencija”:

Neki dionici također su spomenuli zabunu u korištenju pojmova „vještine” ili „kompetencije”. Unatoč razlikama u tim pojmovima, npr. vještine su specifičnije i odnose se na specifične sposobnosti, zahtjeve posla, dok kompetencije imaju širi fokus i mogu uključivati različite vještine,

dionici su napomenuli da se ti pojmovi u Europi mogu koristiti naizmjenično. Također, neke zemlje EU-a pokazuju sklonost prema „vještinama” ili „kompetencijama”, ali ih dodjeljuju s istim značenjem.

2.1.2. Validacija neformalnog i informalnog učenja u obrazovanju odraslih

Svi dionici koji su sudjelovali smatrali su da je vrednovanje neformalnog i informalnog učenja u obrazovanju odraslih jedan od najzahtjevnijih i zastrašujućih zadataka u obrazovanju odraslih na Cipru i u inozemstvu. Kao što su napomenuli, na Cipru postoji nedostatak koherentnog sustava za procjenu i priznavanje osposobljavanja u obrazovanju odraslih, što rezultira time da svaka organizacija pruža svoje kvalifikacije. To ima implikacije na zapošljivost osoba koje primaju obrazovanje odraslih od različitih organizacijskih tijela, budući da određene organizacije ne priznaju certifikat druge organizacije o istom fokusu stručnosti na Cipru. Također postoji nedostatak priznavanja različitih certifikata u inozemstvu, a izdanih na Cipru. Na primjer, certificirani HRDA edukator odraslih na Cipru ne može koristiti ovaj certifikat za rad kao edukator odraslih u inozemstvu. Općenito, u ciparskom kontekstu dionici su izvijestili da je samo sustav stručnih kvalifikacija koji nudi kvalifikacije u područjima maloprodaje, turizma, proizvodnje, građevinarstva, frizerskog salona i drugih industrija nacionalno priznat. Dionici su izvijestili da, unatoč tome što su neke radionice i sastanci organizirani u ciparskom kontekstu kako bi se riješilo ovo pitanje (npr. tijekom faze osmišljavanja Strategije cjeloživotnog učenja), nije bilo stvarnih rezultata. Dionici su primijetili da, iako su većina tijela uključenih u obrazovanje odraslih vladina tijela, djeluju konkurentno, pokušavajući "ponovno izmisliti kotač".

2.2. Izazovi u upravljanju obrazovanjem odraslih

2.2.1. Izazovi suradnje

Još jedna velika prepreka u obrazovanju odraslih je fragmentacija sektora, kao što je slično navedeno u pregledu literature ciparskog konteksta. Gotovo svi dionici koji su sudjelovali smatrali su da na Cipru ne postoji organiziran, koherentan sustav za obrazovanje odraslih; većina organiziranih aktivnosti je raštrkana; obuka se može odvijati, ali bez pružanja validacije i akreditacije široko prihvaćene od strane dionika. Dionik je okarakterizirao ovaj fenomen kao da organizacije uključene u obrazovanje odraslih "pripadaju različitim svjetovima", od kojih je svaka zainteresirana za promicanje vlastitih interesa. Nepostojanje okvira koji definira raspon aktivnosti koje organizacija dionika može poduzeti, rezultira mnogim preklapanjima, kao i neslaganjima/sukobima između dionika, na primjer, tko će dobiti najveća sredstva, tko će biti strateški vođa politike, kako za javni tako i za privatni sektor. Dionici su napomenuli da trenutačno ne postoji zajednička platforma za komunikaciju i javno savjetovanje između uključenih dionika (ministarstava, poluvladinih organizacija, nevladinih organizacija) kako bi se olakšala suradnja i razmjena informacija. Nedostatak koherentnog sustava za obrazovanje odraslih također utječe na transparentnost aktivnosti, strategija i provedbe, sprečavajući širenje i upravljanje resursima. Također, ne olakšava usklađivanje aktivnosti koje pružaju različita tijela, uključujući usklađivanje HRDA-e s europskim i nacionalnim agencijama i dionicima u prikupljanju, analizi i predstavljanju podataka za Cipar (npr. prikupljanje podataka po odrasloj dobi, spolu, razini obrazovanja).

2.2.2. Izazovi financiranja

Mnogi dionici također su istaknuli izazove financiranja. Kako su napomenuli, trenutno nedostaje centraliziranih sredstava i resursa za podršku razvoju i kvaliteti programa obrazovanja odraslih. Različiti projekti i inicijative koje financira EU doprinose razvoju ovog sektora, međutim, nema održivosti u njihovim ishodima nakon završetka financiranja.

2.2.3. Izazovi u zapošljavanju i obrazovanju nastavnika u obrazovanju odraslih

Dionici su primijetili nedostatak interesa nastavnika u obrazovanju odraslih za sudjelovanje u obukama/sesijama za promicanje učenja odraslih s niskim kvalifikacijama, zbog nedostatka poticaja (financijski, bodovi/priznanje za njihovo napredovanje u karijeri). Mnogi edukatori odraslih, unatoč pružanju različitih obuka odraslim polaznicima, ne nastavljaju s akreditacijom HRDA-e, jer će morati platiti troškove (800 €) vlastitim sredstvima.

2.3. Prepreke pristupu i sudjelovanju

Većina dionika koji su sudjelovali primijetila je nekoliko prepreka koje ometaju sudjelovanje odraslih osoba s niskim kvalifikacijama u obrazovanju i osposobljavanju. To uključuje: 2.3.1.) prepreke za pristup odraslim osobama s niskim kvalifikacijama; 2.3.2.) utvrđivanje potreba za vještinama.

2.3.1. Prepreke za pristup odraslim osobama s niskim kvalifikacijama

Svi dionici spomenuli su stalni jaz u obrazovanju za odrasle s niskim kvalifikacijama, odnosno poteškoće u dosezanju i zapošljavanju ove populacije. Kao što su neki dionici primijetili, s obzirom na to da odrasle osobe s niskim kvalifikacijama ne posjeduju osnovni skup vještina - uključujući digitalne - još je teže informirati se o dostupnim mogućnostima osposobljavanja jer se, primjerice, internetske kampanje i kampanje na društvenim mrežama ne mogu u potpunosti iskoristiti.

Osim nedostatka svijesti o dostupnim mogućnostima za obuku, ovi odrasli se također suočavaju s financijskim i vremenskim ograničenjima. U mnogim slučajevima odrasle osobe s niskim kvalifikacijama zapošljavaju se u industrijskim sektorima (npr. maloprodaja) u kojima poslodavci svojim zaposlenicima ne nude mogućnost osposobljavanja tijekom radnog vremena. Stoga, u većini slučajeva, većina tih odraslih osoba, čak i ako su svjesni dostupne obuke, ne pohađaju ih u svoje slobodno vrijeme. Dionici su također identificirali poteškoće u zapošljavanju nezaposlenih osoba s niskim kvalifikacijama, jer mnogi od njih ne vide korisnost za pohađanje obuke, posebno kada se to odvija u redovnim učionicama. Nadalje, vremenska ograničenja uglavnom su bila prepreka za žene, koje su obično odgovorne za kućanstvo.

Konačno, čini se da postoji društveno pitanje u vezi s olakšavanjem zapošljavanja nezaposlenih odraslih osoba s niskim kvalifikacijama na tržištu rada. Kao što su dionici primijetili, unatoč tome što su odrasli s niskim kvalifikacijama prošli obuku, imali su poteškoća u pronalaženju tvrtki koje bi ih zaposlile. Osim toga, bilo je mnogo slučajeva odraslih s niskim kvalifikacijama, koji su nakon obuke koja bi dovela do zaposlenja odlučili ne nastaviti, preferirajući primanje naknada od države.

2.3.2. Utvrđivanje potreba za vještinama

Dionici su primijetili neusklađenost između vještina koje zahtijeva tržište rada i onih koje preuzimaju odrasli s niskim kvalifikacijama. Na primjer, studija koju je provela nevladina organizacija (Institut za razvoj), kako je izvijestio njezin predstavnik tijekom intervjua, otkrila je da su u četiri europske zemlje ljudi izvijestili o drugačijem skupu vještina koje je potrebno zaposliti od skupa vještina koje su izvijestili poslodavci. Konkretno, istraživanje je pokazalo da zaposlenici više pažnje posvećuju digitalnim vještinama i vještinama pismenosti, dok poslodavci više naglašavaju meke vještine, zajedno s nekim osnovnim vještinama pismenosti i digitalnim vještinama.

2.4. Izazovi evaluacije i praćenja

Prema predstavnicima Ministarstva obrazovanja, sporta i mladih (MoESY-a), nema evaluacije i praćenja različitih aktivnosti koje različite organizacije provode na području obrazovanja odraslih. To snosi posljedice: a) na kvalitetu ponuđenih programa jer ne postoji sustavan način za procjenu ispunjavaju li programi svoje predviđene ciljeve; b) na mjerenje učinkovitosti programa učenja i jesu li ispunjeni željeni obrazovni ishodi; c) na pogrešnu raspodjelu resursa na programe koji ne zadovoljavaju željene ishode; d) na prilagodbu ponuđenih programa na temelju povratnih informacija koje su primili učenici i novih najboljih praksi u obrazovanju odraslih.

2.5. Izazovi u provedbi politike EU-a o načinima usavršavanja

2.5.1. Izazovi podizanja svijesti

Neki dionici nisu bili svjesni postojanja ove politike EU-a, niti su bili svjesni pristupa od tri koraka ugrađenog u politiku. Većina dionika spomenula je da se preporuka politike EU-a, na sličan način navedena u literaturi (vidi prethodni odjeljak), ne provodi kao zasebna mjera/aktivnost u obrazovanju odraslih, već je uključena – u određenoj mjeri – u mnoge programe usmjerene na odrasle osobe s niskim kvalifikacijama.

Primjerice, predstavnici ciparske Uprave za razvoj ljudskih potencijala (HRDA) opisali su različite programe (jednopolovnih subjekata, višepolovnih subjekata), kao i druge programe koji se nude kroz Nacionalni plan oporavka i otpornosti za Cipar koji se fokusiraju na obrazovanje odraslih o digitalnim vještinama, zelenim vještinama, plavim vještinama i poslovnim vještinama. ¹ Ovi programi, iako nisu izravno povezani s UP-om, uključuju akcije/inicijative koje podržavaju obrazovanje odraslih s niskim kvalifikacijama. Dionici HRDA-e također su izvijestili o tome kako vode različite tečajeve osmišljene za potrebe određenih sektora rada, npr. za kuhare, prodavače i odrasle njegovatelje.

2.5.2. Izazovi u usvajanju pristupa u tri koraka

¹ Za više informacija pogledajte relevantnu stranicu na web stranici HRDA-e [ovdje](#).

Sudionici svih organizacija sudionica spomenuli su izazove s kojima se suočavaju pri usvajanju pristupa u tri koraka koji podrazumijeva UP, tj.:

- a. **Procjena vještina:** dionici smatraju poteškoćom u utvrđivanju postojećih vještina i potreba za usavršavanjem odraslih osoba s niskim kvalifikacijama. Dostupne obuke/programi obično su osmišljeni obrnuto, tj. osmišljeni su ili za određene sektore zapošljavanja ili općenito za odrasle s niskim kvalifikacijama.
- b. **Ponuda za učenje:** kako je opisano u relevantnoj politici EU-a, ovaj se korak odnosi na pružanje ponude za učenje prilagođene različitim potrebama i okolnostima odraslih polaznika. Ovaj korak, prema većini dionika, ponovno je izazov za Cipar, ističući nedostatak prilagodbe i fleksibilnosti u trenutnim programima na načine koji podržavaju personalizirane potrebe odraslih s niskim kvalifikacijama.
- c. **Validacija i priznavanje:** ovaj korak snažno se odnosi na izazove prethodno opisane u validaciji i priznavanju obrazovanja odraslih. Osim sustava stručnih kvalifikacija na Cipru koji se priznaje samo na Cipru, diljem Europe nedostaju koherentni sustavi i okviri za procjenu i prepoznavanje tih vještina. Nakon osposobljavanja, pojedinac može zatražiti validaciju u HRDA-i, tražeći od nadležnog tijela da ispita je li ovo osposobljavanje u skladu s kriterijima/standardima stručnih kvalifikacija na Cipru. Međutim, pojedinac je odgovoran za traženje daljnje validacije, što znači da se to ne osigurava unaprijed sudjelovanjem u obuci. Također, tijelo daje subvencije za obuku, odnosno HRDA, ne daje subvencije za ispite drugih normi (CISCO, ISO). Osim toga, dionici su primijetili da, iako je zamjenik Ministarstva za istraživanje, inovacije i digitalnu politiku stvorio internetsku platformu koja izgleda kao da slijedi prva dva koraka UP-a, ona ne uključuje potonji korak, tj. validaciju i priznavanje.

Sveukupno, nedostatak dodjele programa kao „usavršavanja” pridonosi neizravnoj provedbi politike EU-a kroz pristup u tri koraka.

3. Prijedlozi

Kako bi odgovorili na te izazove, dionici su dali različite prijedloge o kojima se raspravljalo u nastavku

3.1. Prijedlozi o suradnji između dionika:

Neki dionici predložili su razvoj *zajedničke interaktivne platforme za dionike*, u kojoj će dionici imati priliku prenijeti/ opisati mogućnosti učenja koje nudi njihova organizacija. Na taj će način druge organizacije biti svjesne vrste aktivnosti koje se nude na nacionalnoj razini, čime se omogućuje bolje usklađivanje dionika uključenih u obrazovanje odraslih. Sličan proces pokrenulo je i zamjenik Ministarstva za istraživanje, inovacije i digitalnu politiku.

3.2. Prijedlozi za provedbu oblika usavršavanja (Upskilling Pathways)

Mnogi su dionici dali prijedloge o tome kako se suočiti s izazovima u provedbi oblika usavršavanja.

Prvo, dionici su predložili važnost osmišljavanja i provođenja obuke koja se izravno odnosi na relevantnu preporuku politike EU-a. To će, s jedne strane, povećati svijest o ovoj politici EU-a među dionicima i odraslim učenicima, a s druge strane će omogućiti njezinu provedbu usvajanjem pristupa u tri koraka.

Što se tiče pristupa u tri koraka, dionici su dali konkretne prijedloge:

Korak 1: Procjena vještina: Dionici su predložili važnost provođenja sveobuhvatne analize tržišta rada kako bi se utvrdile sadašnje i buduće potrebe za vještinama.

Korak 2: Ponuda za učenje: dionici su istaknuli važnost pružanja obuke odraslim polaznicima prilagođene njihovim potrebama. Smatra se da su osobno usmjeravanje i podrška, fleksibilne i alternativne metode poučavanja (vidi odjeljak o dobrim praksama) i suradnja s poduzećima kako bi se osiguralo da su naučene vještine u skladu s potrebama industrije dovele do uspješne provedbe ovog koraka.

Korak 3: Validacija i priznavanje: dionici su istaknuli važnost stvaranja zajedničkog okvira za validaciju i priznavanje koji se može dijeliti i priznati među uključenim dionicima. Na taj će se način polaznicima pružiti prilike da svoje vještine i kompetencije ocijene i akreditiraju.

3.3. Prijedlozi o profesionalizaciji nastavnika u obrazovanju odraslih

Dionici su predložili daljnje promicanje profesionalizacije nastavnika u obrazovanju odraslih uspostavom dosljednih standarda, kvalifikacija i mogućnosti profesionalnog razvoja kako bi se osigurala visokokvalitetna iskustva u poučavanju i učenju u programima obrazovanja odraslih.

3.4. Prijedlozi o aktivnostima informiranja

Dionici su smatrali da su aktivnosti informiranja ključne za osiguravanje pristupa informacijama odraslih osoba s niskim kvalifikacijama. Svrha ovih aktivnosti je podizanje svijesti javnosti o dostupnim mogućnostima učenja, kao i o prednostima usavršavanja za pojedinca i društvo (socijalno, ekonomsko, emocionalno). Kao što je jedan dionik HRDA-e napomenuo, važno je imati dovoljno i lako dostupnih informacija o dostupnim mogućnostima obuke koje će privući ljude, umjesto pružanja nekih informacija o tome koji će ljudi morati tražiti više detalja. Dionici su istaknuli važnost organizacije, primjerice, nacionalnih kampanja i informativnih dana od strane svih dionika uključenih u obrazovanje odraslih.

3.5. Prijedlozi o financiranju

Neki dionici - uglavnom predstavnici HRDA-e – predložili su pružanje *središnjeg* financiranja, poticaja ili subvencija za podršku učenicima u pristupu načinima usavršavanja. S obzirom na to da se financiranje trenutačno osigurava određenim organizacijama, koje često rade konkurentno drugima, ti su dionici istaknuli važnost *središnjeg* financiranja koje će se dodijeliti različitim organizacijama u skladu s aktivnostima koje vode. Na taj će se način izbjeći i dvostruko financiranje istih aktivnosti koje vode različite organizacije.

3.6. Prijedlozi o evaluaciji i praćenju

Predstavnici Ministarstva obrazovanja, sporta i mladih (MoESY-a) naglasili su važnost uspostave robusnih mehanizama evaluacije i praćenja kako bi se osigurala učinkovitost i relevantnost njihovog programa učenja odraslih.

Za više informacija pogledajte **tablicu mapiranja dionika** [ovdje](#).

Kvalitativne informacije o procesu analize

Većina dionika tijekom intervjua/rasprava u fokusnim skupinama pokazala je pesimizam za obrazovanje odraslih na Cipru, kao i za provedbu puteva usavršavanja, zbog gore navedenih izazova. Unatoč tome što je većina – ako ne i svi - bila spremna poduzeti mjere kako bi doprinijela provedbi načina usavršavanja, primijetili su nekoliko gore navedenih prepreka/izazova u obrazovanju odraslih na Cipru, ističući uglavnom nedostatak mehanizama suradnje među uključenim dionicima. Također, činjenica da nedavno provedena Strategija cjeloživotnog učenja na Cipru, nije dovela do stvarnih promjena i rezultata, dodatno je doprinijela pesimizmu dionika da se u dogledno vrijeme neće dogoditi značajne promjene u obrazovanju odraslih.

Analiza dionika imala je utjecaj na odnos s dionicima, budući da su rasprave u fokusnim skupinama i intervjui pružili zajednički okvir za raspravu i razradu pitanja o obrazovanju odraslih. Neki dionici pokazuju spremnost na rješavanje nekih izazova. Međutim, ovaj pozitivan stav uglavnom je izražen na osobnoj, a ne institucionalnoj razini, zbog nedostatka mehanizma suradnje među dionicima i različitih strategija/praksi za validaciju i priznavanje, koje su se smatrale glavnim preprekama za obrazovanje odraslih na Cipru.

Dobre prakse:

Napomena: „Dobre prakse“ definiraju se, u ovom kontekstu, kao strategije, pristupi i/ili aktivnosti koje su se kroz istraživanje i/ili evaluaciju pokazale učinkovitima, učinkovitima, održivima i/ili prenosivima te koje pouzdano dovode do željenog rezultata u podržavanju identifikacije, angažmana, predanosti dionika, kao i suradnje među njima, s posebnim osvrtnom na inicijativu UP. Dobre prakse mogu biti lokalne, regionalne, nacionalne ili međunarodne.

Dionici tijekom prikupljanja podataka pružili su neke dobre prakse/prijedloge koji su se pokazali učinkovitima, održivima i/ili prenosivima.

1. Uključivanje odraslih učenika s niskim kvalifikacijama u proces učenja

Mnogi dionici (uglavnom oni koji su uključeni u osposobljavanje odraslih) primijetili su kao dobru praksu uključivanje odraslih učenika s niskim kvalifikacijama u proces učenja primjenom alternativnih metoda učenja. Te su nuspojave uključivale:

- nastava koja se provodi izvan granica konvencionalnog učenja (npr. u učionici),
- nastava koja se provodi u radnom prostoru učenika,
- lekcije koje uključuju učenike u praktične aktivnosti,
- organiziranje studijskih posjeta,
- lekcije koje usvajaju pristupe „učenje kroz rad“ i „participativno učenje“.

Sve su to dionici visoko cijenili, napominjući da je to preferirani način učenja koji slijedi i Tijelo za tehničko i strukovno obrazovanje i2 osposobljavanje.

Dionici su također istaknuli važnost usvajanja pristupa univerzalnog dizajna za učenje (Universal Design for Learning) u procesu učenja odraslih s niskim kvalifikacijama, budući da ovaj pristup nudi fleksibilnost i pruža veće mogućnosti učenicima da se angažiraju s materijalom za učenje.

2. Vrednovanje i priznavanje vještina

Kao što je podržano od strane Europske komisije, 3 dionici su predložili ponudu mikro vjerodajnica za validaciju kraćih tečajeva; uspostavu zajedničkog okvira za validaciju i priznavanje koji je priznat i na nacionalnoj i na europskoj razini.

3. Vještine potrebne za obrazovanje odraslih

Neki su se dionici oslanjali na prethodna istraživanja i prakse koje su usvojile multinacionalne tvrtke poput Googlea o najvažnijim vještinama potrebnim na tržištu rada. Kao što su neki dionici primijetili, te tvrtke posvećuju više pozornosti mekim nego akademskim vještinama jer se smatraju bitnima za rad ljudi unutar tima. Također, jedan je dionik zabilježio rezultate nedavne ankete provedene u četiri europske zemlje za potrebe Erasmus+ projekata. Ova studija pokazala je da poslodavci trebaju vještine kao što su komunikacijske vještine, digitalne vještine i engleski jezik.

Prioriteti za savjetovanja

U svjetlu gore navedene rasprave, čini se da bi sljedeće dimenzije trebalo postaviti kao prioritete za razvojne skupine:

- 1. Usredotočiti se na jačanje mehanizama suradnje između dionika:** s dionicima bismo mogli razgovarati o načinima suradnje za uspješnu provedbu UP-a, osnivanju savjetodavnih odbora/radnih skupina odgovornih za razvoj, provedbu i praćenje strategija te se posebno usredotočiti na načine suradnje za usvajanje pristupa UP-a u tri koraka.
- 2. Raspravljati o razvoju koherentnijih politika:** dionici mogu raspravljati o tome kako doprinijeti razvoju koherentnijeg sustava upravljanja u obrazovanju odraslih, koji osigurava uspješnu provedbu UP-a.
- 3. Raspravljati o načinima povećanja sudjelovanja:** razvojne skupine mogu raspravljati o načinima povećanja sudjelovanja, posebno usredotočujući se na sudjelovanje ranjivih skupina i onih kojima nedostaju osnovne digitalne vještine. Specifična pitanja o kojima se može raspravljati mogu uključivati izradu plana širenja, organiziranje informativnih dana

2 Za više informacija pogledajte <http://www.moec.gov.cy/dmteek/en/index.html>

3 Za više informacija pogledajte <https://education.ec.europa.eu/education-levels/higher-education/micro-credentials>

i nacionalnih kampanja te općenito pronalaženje načina povećanja pristupa informacijama.

4. **Raspravljati o dimenziji validacije i priznavanja:** dionici se mogu osloniti na dobre prakse iz drugih zemalja i raspravljati o tome mogu li se ti slučajevi primijeniti na trenutni kontekst i kako. Također, dionici mogu priopćiti sustav vrednovanja i priznavanja koji se koristi u njihovoj organizaciji i raspravljati o tome može li/kako njihova organizacija također priznati osposobljavanje i akreditaciju koju je primila druga lokalna ili međunarodna organizacija. Nadalje, dionici mogu raspravljati o načinima razvoja mehanizma za priznavanje i akreditaciju kvalifikacija, slično onome koji se koristi u visokom obrazovanju.
5. **Raspravite o financijskoj potpori:** dionici mogu raspravljati o pružanju financijskih poticaja ili subvencija za podršku učenicima u pristupu putovima usavršavanja, npr. stipendijama, bespovratnim sredstvima ili programima koje financira poslodavac.
6. **Raspravljati o važnosti neformalnih obrazovnih praksi za obrazovanje odraslih:** dionici mogu raspravljati o ulozi neformalnih obrazovnih praksi u obrazovanju odraslih i njihovom pozitivnom utjecaju na učenje (npr. pružanje fleksibilnosti, ciljano i relevantno učenje, doprinos cjeloživotnom učenju, omogućavanje socijalne integracije).

Literatura

Aspin, D. N. i Chapman, J. D. (2011) 'Towards a philosophy of lifelong learning'. U *Drugom međunarodnom priručniku za cjeloživotno učenje* (str. 3-35). Dordrecht: Springer Nizozemska.

Cedefop (2020a) „Razvoj nacionalnih kvalifikacijskih okvira u Europi 2019. Kvalifikacijski okviri: transparentnost i dodana vrijednost za krajnje korisnike’. Luksemburg: Ured za publikacije. Preuzeto s <http://data.europa.eu/doi/10.2801/105773>

Cedefop (2020b) „European Inventory of NQFs 2020: Cyprus”. Luksemburg: Ured za publikacije. Preuzeto s: https://www.cedefop.europa.eu/files/cyprus_-_european_inventory_on_nqf_2020.pdf

Chappell, C., Gonczi, A. i Hager, P. (2020) 'Competency-based education'. U *razumijevanju obrazovanja i osposobljavanja odraslih* (str. 191-205). Routledge.

CyLLIS [Ciparska strategija cjeloživotnog učenja] (2022.). „Strategija cjeloživotnog učenja za Cipar 2021. – 2027.”, Nikozija.

Degener, S.C. (2001) 'Making sense of critical pedagogy in adult literacy education'. *Godišnji pregled obrazovanja i pismenosti odraslih*, 2(1), 26-62.

Europska komisija (2019.) „Preporuka Vijeća o načinima usavršavanja: nove mogućnosti za odrasle. Pregled provedbenih mjera”. Bruxelles: Europska komisija.